

Nasilje unutar visokoškolskog obrazovnog sustava

Brljak, Morana

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:875084>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Morana Brljak

**Nasilje unutar visokoškolskog obrazovnog
sustava**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

MORANA BRLJAK

Nasilje unutar visokoškolskog obrazovnog sustava

ZAVRŠNI RAD

Mentor: Prof. dr. sc. Renato Matić

Sumentor: dr. sc. Erik Brezovec

Zagreb, 2022.

Sadržaj

Sažetak

Uvod

1. Teorije nasilja	1
1.1. Instinktivističke teorije	1
1.2. Agresija kao reakcija na situaciju	2
1.3. Teorija socijalnog učenja	3
1.4. Teorija kognitivnog učenja	3
1.5. Biološka teorija	4
2. Vrste nasilja	4
3. Nasilje i odgojno-obrazovni sustav	6
3.1. Nasilje u školama – povijesni pregled	7
3.2. Nasilje u školama – nasilni učenici	9
3.3. Nasilje u školama – nasilni nastavnici	10
3.4. Nasilje u školama – mjere za suzbijanje nasilja	11
4. Istraživanje – opći podaci o istraživanju	12
4.1 Istraživanje – rezultati	14
4.2. Istraživanje – zaključak	17
Zaključak	19
Literatura	20

Sažetak

U ovom radu bavit ću se temom nasilja i njegovim društvenim razumijevanjem. Dotaknut ću se pitanja teorijskih koncepata nasilja kroz povijest, prikazati koje vrste nasilja postoje, povezati nasilje u sklopu odgojno-obrazovnog sustava kroz povijesni pregled nasilja u školama pa sve do današnjih donesenih mjera za suzbijanje nasilja te ću za kraj predstaviti svoje autorsko istraživanje na temu ovog rada koje će ispitati i prikazati rezultate istraživanja provedenog dubinskog intervjua nad 5 ispitanika koji aktivno pohađaju skup fakulteta pod Sveučilištem u Zagrebu. Rad završava krajnjim zaključkom o temi nasilja općenito i nasilja unutar odgojno-obrazovnog sustava te je navedena iskorištena literatura za potrebe rada.

Na ovu temu me potaknulo kontinuirano viđanje nasilja u društvenoj sferi gdje se ono ne prepoznaje na adekvatan način, te se ne rješava. Kao i jedna od žrtava nasilja pa i sudionica nasilja osjećala sam potrebu da upravo ova tema bude tema mog završnog rada s obzirom da me nasilje u odgojno-obrazovnom sustavu vječito prati i mori. Nasilje je često tabu-tema, što se ovim radom pokušava izbjeći, a u zaključku navodim i neke od vlastitih ideja kako spriječiti ili bolje suzbiti nasilje u odgojno-obrazovnim ustanovama gdje se nalaze svi naši novi pokretači društvenih promjena – djeca, a i adolescenti kao i stariji maloljetnici kao što smo mi studenti.

Ključne riječi: nasilje, odgojno-obrazovni sustav, prevencija, istraživanje nasilja, teorije nasilja

Uvod

„Nasilje je namjerno korištenje fizičke snage i moći prijetnjom ili akcijom prema samome sebi, prema drugoj osobi, ili prema grupi ljudi ili čitavoj zajednici, što bi moglo rezultirati ili rezultira ozljedom, smrću, psihološkim posljedicama, nerazvijenošću ili deprivacijom“ (WHO, 2002; U Janković i Žilić, 2016).

„nasilje, u užem smislu, uporaba sredstava fizičke prisile radi nanošenja štete i prisiljavanja na određeno ponašanje. U širem smislu obuhvaća i upotrebu sredstva psihičke prisile radi nanošenja štete, povrjeđivanja ili zastrašivanja osobe. H. Arendt je pokazala da, za razliku od moći, nasilje uvijek treba sredstva pa se stoga mora opravdati nekim ciljem. U demokratskoj državi nasilje je posljednje sredstvo moći protiv onih koji odbijaju priznati nadmoć konsenzusa većine (protiv kriminalaca, pobunjenika). Kad nasilje postane isključivi način vladanja, govori se o terorizmu.“ (nasilje, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2022))¹

„Cifrić (2000) navodi kako je nasilje jedno od značajnih naslijeđa ljudske kulture, što se tijekom povijesti pojavljuje u različitim oblicima, a reproducira socijalizacijskim mehanizmima. Samo je pitanje je li nasilje posljedica ljudske agresivnosti ili destruktivnosti kulture, jer su u povijesti kultura uočljiva razdoblja barbariziranja kulture i civiliziranja nasilja, pa se nasilje doimlje kao supstancijalni dio ljudske kulture, a njegovi oblici povijesno zadani.“ (Cifrić (2000); U Janković i Žilić, 2016.)

Prema navedenim citatima, može se primijetiti kako se kroz povijest kontinuirano postavlja pitanje nasilja i njegovog definiranja te kako se sama definicija oblikuje naspram vremena u kojemu nastaje. Fokus većine teoretičara nasilja usmjeren je ka onom, može se reći, početnom obliku nasilja – fizičkom, koje se kasnije, samim razvijanjem ljudi u komunikativna bića pretače u ono verbalno. Zanimljivo je kako iz gore navedenog citata Cifrića iz 2000. godine, nasilje kao pojam postaje dio definiranja kulture i obrnuto. Postavlja se pitanje, je li nasilje kultura? I ako je, je li onda „normalno“ očekivati ga u obrazovnom sustavu koji je jedan od prijenosnika, a može se reći i stvaratelja kulture?

¹ nasilje. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 22. 8. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=43033>

1. Teorije nasilja

Postoji nekoliko teorija kojima je glavni predmet proučavanja nasilje, a to su: instinktivističke teorije, teorije socijalnog učenja, kognitivne teorije, biološke teorije i teorije reakcije na određenu situaciju (Bilić (1999); U: Janković i Žilić (2016)). Svaka od navedenih teorija ima svoje polazišne točke u razumijevanju nasilja s obzirom na trenutno stanje aktera, prošlo stanje aktera, naučeno ponašanje aktera ili urođeno stanje aktera.

1.1. Instinktivističke teorije

Instinktivističke teorije polaze od stajališta da je agresivno ponašanje rezultat biološki uvjetovanog ponašanja koji se vodi instinktom kao načinom prevladavanja pojedinih životnih situacija. Kao što postoji instinkt za pronalaženje hrane, vode, bijega ili za preživljavanje u životinjama, tako se taj isti instinkt rađa i u ljudima. Postoji nekoliko pravaca instinktivističke teorije, a to su: psihoanalitičke struje, Frommova teorija agresivnosti i Lorenzova etiološka teorija agresivnosti.

Psihoanalitička struja

Psihoanalitička struja kao jedna od predstavnika instinktivističkih teorija polazi od stajališta da je ljudsko ponašanje određeno dvjema sferama ljudskih instinkata – erosom i thanatosom. Eros je objašnjavao kao ljudski nagon za življenjem, dok je thanatos ljudski nagon za smrću (Prema Bilić (1999); U: Janković i Žilić (2016)). Teoriju je postavio psihoanalitičar Sigmund Freud, koji je prvobitno eros i thanatos okarakterizirao kao dvije vrste ljudskih nagona: nagonom za samoodržanje i nagonom seksualnog instinkta. Freudova psihoanaliza počiva na temelju da se svako ljudsko ponašanje može proučiti kroz akterovo djetinjstvo i da svaka negativna osobina čovjeka proizlazi iz štetnih utjecaja u ranom djetinjstvu (online članak, Alpeza (2018)). Eros i thanatos su suprotstavljeni dijelovi čovjeka gdje u prevlasti thanatosa dolazi do agresije usmjerene ka samome sebi, a kod prevlasti erosa dolazi do potrebe za provođenjem agresivnog ponašanja prema drugim osobama u akterovoj okolini (Prema Bilić, (1999); U: Janković i Žilić (2016)). Ostali teoretičari poput Gilespija, Hartmana, Krissa i Lawensteina podupiru ovu teoriju te naglašavaju biološki determinirane instinkte kao početne točke proučavanja ljudskog ponašanja kao i agresije (prema Žarković Palian (2004); U: Janković i Žilić (2016)).

Frommova teorija agresivnosti

Frommova teorija agresivnosti proučava agresiju kao svako ponašanje osnovano na temelju potrebe za nanošenjem štete drugoj osobi, a to ponašanje dijeli u dvije skupine: benigno i maligno. Fromm benignu agresivnost analizira kao urođenom, obrambenom reakcijom koja služi pojedincu u svrhu opstanka. To je ona agresivnost koja se rađa u trenutku opasnosti koja može naškoditi akteru te ju on pronalazi u sebi kako bi se zaštitio i zaustavlja se onda kada se osjeća sigurnim. Za razliku od benigne agresivnosti, maligna agresivnost je ona koja nije uvjetovana zaštitom od moguće opasnosti već iz same neutemeljene potrebe za agresijom gdje akter, čak i ako će se naći u opasnoj situaciji, neće zaustaviti svoju agresiju ni nakon što je opasnost prošla. Maligna agresivnost štetna je i za aktera i za žrtvu, a može utjecati negativno i na ostale sudionike događaja (Prema Fromm (1984); U: Janković i Žilić (2016)).

Lorenzova etiološka teorija agresivnosti

Lorenzova etiološka teorija agresivnosti objašnjava agresivnost kao „eksploziju koja se događa neovisno o vanjskim poticajima i to zbog akumuliranja energije u neutralnim središtima“ (Mališin i sur. (2009)). Etiološka teorija govori da je agresija instinkt koji pomaže preživljavanju osobe, no može sadržavati i destruktivne karakteristike za pojedinca (Lorenz, 2004; U: Janković i Žilić (2016)).

1.2. Agresija kao reakcija na situaciju

Tijekom 20.st. javljaju se teorije koje pristupaju pojmu agresije kao reakcijom na pojedinu situaciju. Točnije, pojašnjavaju ju kao rezultatom situacije, a ne situacijom kao takvom ili davno ustanovljenom stalno prisutnom pojavom kod pojedinca. Ove teorije se dijele u dvije grupe. Prva grupa je F-A teorija agresivnosti koju su predstavili Dollard i Sears 1939. godine, a ona se temelji na pojmu frustracije. Točnije, autori govore kako je agresija uvijek potaknuta frustracijom koja onda naknadno, radi osjećaja nemoći osobe i nemogućnosti promjene stanja, dovodi aktera u agresivno stanje (Dollard u sur. (1939); U: Janković i Žilić (2016)).

Druga grupa je F-a teorija hipoteze ili nebiheviistička teorija koju predstavlja Leonard Berkowitz govoreći kako agresivnost ne mora biti posredovano niti uvjetovano frustracijom već ono može biti naučeno kroz okolinu (Berkowitz, (1962); U: Janković i Žilić (2016)).

Kroz ove dvije teorije agresivnost se može shvatiti kao ukupnost naučenih ponašanja kroz interakciju s društvom i upijanjem tuđih načina funkcioniranja u stresnim situacijama kao i prirodno stanje nemogućnosti obrane od mogućih opasnosti po tijelo ili dušu pojedinca.

Jednostavnije rečeno, ono što vidimo, kopiramo i karakteriziramo kao prihvatljivo ponašanje, a isto tako ono što nas „dira“ onemogućavajući nam provođenje vlastitih želja i ideja potaknut će nas da kroz frustrirane osjećaje djelujemo agresivno prema drugima ili čak prema samima sebi.

1.3. Teorija socijalnog učenja

Teorija socijalnog učenja je teorijski koncept koji polazi od mišljenja kako se agresivnost rađa u trenucima kada osoba kroz život sudjeluje u agresivnim situacijama koje rezultiraju pozitivnim rezultatima agresora. Točnije, ukoliko se osoba kroz postojanje susreće s agresijom na koju se uči i kao produkt dobiva nagradu za to ili uspijeva dobiti ono što želi, agresivnost će se nastaviti i postat će dio cjelokupnog odnosa pojedinca naspram okoline. Glavni predstavnik ove teorije je Albert Bandura koji kaže kako će se promatranjem agresivnog ponašanja s nagrađivanjem potaknuti agresija, a kažnjavanjem će se agresija smanjiti (Bandura i Walters (1963); U: Janković i Žilić (2016)). Prema Banduri, promatranje agresije jedan je od bitnih pokretača pronalaženja vlastite agresivnosti u osobi, a takvu vrstu učenja on naziva vikarijanskim učenjem (Milašin i sur. (2009)).

1.4. Teorije kognitivnog učenja

Teorije kognitivnog učenja proučavaju agresiju kroz dvije varijable: strah i bijeg. Glavni predstavnici ove teorije, Dodge i Huesman, govore kako je najčešća i najosnovnija emocionalna reakcija na neku vrstu opasnosti strah, a kako bi tijelo izbjeglo osjećaj straha ono rezultira bijegom. (Dodge (1986) i Huesman (1988); U: Janković i Žilić (2016)). Bijeg se, ukoliko nije moguć, pretvara u agresiju. Odluka hoće li pojedinac odabrati pobjeći iz situacije ili će odabrati sukob kao izlaznu situaciju ovisi o intelektualnim sposobnostima aktera kao i o mješavini emocionalnih stanja s intelektom (Milašin i sur. (2009)). Navedeni teoretičari uspjeli su napraviti modele procesa agresivne reakcije, no nisu uspjeli otkriti uzroke pojavnosti same agresije.

Jedan od bitnih teorijskih pravaca ove teorije je i teorija relativne deprivacije koja se odnosi na percepciju drugih osoba naspram aktera. Ukoliko akter o drugim osobama/osobi ima niže mišljenje nego o samome sebi ili smatra da druga strana zaslužuje manje nego on ili ostali kojima se divi, probudit će se agresija prema drugima (Barker i sur. (1941), Frank (1978), Jackson (1981); prema Aronson i sur. (2002); U: Janković i Žilić (2016.)).

1.5. Biološka teorija

Biološka teorija kao polazišnu točku proučavanja agresije ima biološko-fiziološku strukturu što bi prema Milašin i sur. (2009) značilo da djetetova agresija može proizaći iz agresivnog, mrzovoljnog ili neraspoloženog ponašanja učitelja ili kao rezultat neuklapanja u pojedinu društvenu strukturu kao što je razredna zajednica. Također, u najosjetljivijim razdobljima razvoja osobe kao što su adolescencija i pubertet, agresija se javlja kao odgovor na tuđe pokušaje preusmjerenja pojedinih ideja ili ponašanja pojedinca u svrhu uklapanja jedinice u sustave vrijednosti i pristupe okolini kakvi su kod ostalih sudionika društva. Festinger (1957) tvrdi kako nasilje prema drugima mora ili prije čina ili nakon čina proizvesti svojevrsno opravdanje djelovanja gdje pojedinac pronalazi razloge zašto je opravdano ili moralno, prema njihovom viđenju, počinuti kakvu štetu, te se tijekom tog procesa javlja kognitivna disonanca kao i psihološki odmak od počinjene radnje radi zadržavanja uravnoteženosti psihe.

Milašin i sur. (2009) navode još jednu teoriju, suvremenu socijalnu psihologiju, koja pronalazi još jedan uzrok pojavnosti nasilja, a to je motiv socijalnog priznanja i potvrđivanja. S obzirom da svaka osoba teži priznanju sebe u zajednici kao adekvatnog i željnog člana te iste zajednice, ona će učiniti sve kako bi to postigla, a u slučaju socijalne izolacije, nezadovoljstva ili negativnih psihičkih stanja poput depresije, osoba se može dovesti u stanje agresivnosti (Milašin i sur. (2009)).

2. Vrste nasilja

Svjetska zdravstvena organizacija 2002. godine nasilje dijeli u tri skupine, a to su:

1. Nasilje prema samome sebi, u što spadaju samoozljeđivanje i samoubojstva
2. Nasilje prema drugima (međuljudsko nasilje) koje se odnosi na nasilja u obitelji, nasilja nad djecom, starijima i nasilje unutar zajednice kao što su nasilje prema osobama s kojima je nasilnik u bliskoj okolini ili nasilje prema osobama koje nasilnik ne poznaje
3. Kolektivno nasilje koje je karakterizirano kao organizirano nasilje usmjereno iz jedne grupe prema drugoj grupi kako bi se ostvarili pojedini politički, ekonomski ili socijalni ciljevi (WHO (2002); U: Janković i Žilić (2016)).

WHO nasilje dijeli i prema prirodi nasilnog čina, a u tu kategoriju ubraja se fizičko nasilje koje karakterizira povreda tijela kao što je guranje, tučnja, ograničavanje kretanja, uništavanje fizičkih predmeta, razbijanje i slično, zatim seksualno nasilje koje karakterizira bilo

koji seksualni čin bez obostranog konsenzusa, neprimjereni seksualni komentari, pokušaji ili ostvarenja silovanja, neželjeno dodirivanje i slično i psihičko nasilje pri kojem se misli na bilo koju vrstu omalovažavanja osobe u svrhu poticanja na strah, ugroženost, povrede dostojanstva, psovanja, zanemarivanja, poticanja na osjećaj manje vrijednosti i slično.

Zečević (2010) dijeli nasilna ponašanja s obzirom na funkcije, oblike i usmjerenost. Oblici nasilja koje ističe su fizičko nasilje (čupanje, guranje, zatvaranje, zaključavanje, otimanje fizičkih predmeta ili njihovo uništavanje), verbalno nasilje (komentari poput: „ružan“, „glup“, „smrdljiv“, „jadan“ i slično), omalovažavanje kao što su komentari „bezvrijedan“, „nikakav“, „nitko te ne voli“ i slično; kada se nekoga krivi za nešto što nije učinio, kada se nekome prijete ili ga se putem društvenih mreža, sms poruka, mailova i sličnog, degradira (danas: cyber bullying); kada se nekoga isključuje iz društva, ogovara; seksualno nasilje (tjeranje na seksualne odnose, dodirivanje, prikazivanje seksualnih slika, videa ili sličnog bez tuđeg odobrenja itd.); psihološko nasilje poput prijetećih pogleda, uhođenja, iznuđivanja novca i slično (Zečević (2010); U: Janković i Žilić (2016)).

Janković i Žilić naglašavaju da se Zečevićevim kategorijama mora nadodati i izazivanje sablazni, otkrivanje dijelova tijela drugim osobama na poticanje seksualnih reakcija, utvrđivanje straha kod pojedinaca ili grupa na temelju čvršćih moralnih normi uz prisilu ili nemogućnosti odvajanja od prenesenog sadržaja (Janković i Žilić (2016)).

Zečević (2010) prema funkciji, dijeli nasilje na instrumentalno i neprijateljsko. Instrumentalno je ono nasilje koje je prouzrokovano na temelju neke dobiti, dok je neprijateljsko nasilje, nasilje radi nasilja (prouzrokovanja kakve boli, ozlijede ili sličnog radi vlastitog užitka). Isto tako, postoji i nasilje koje je usmjereno ostvarenju vlastitih legitimnih prava kao što su sloboda, život, osobne potrebe pojedinca ili grupe i slično. U tom kontekstu rađa se pitanje postoji li „dobro“ i „loše“ nasilje, odnosno, postoji li opravdano nasilje u smislu „cilj opravdava sredstvo“. Neki od primjera tog nasilja su ratovi, ustanci marginaliziranih grupa i opresivnih skupina (Prema Janković i Žilić (2016)).

Prema usmjerenosti, Zečević (2010) dijeli nasilje na direktno i indirektno. Direktno nasilje je ono koje izravno šteti pojedincu ili materiji, dok je indirektno ono koje je usmjereno ka „supstituiranim ciljevima“ (Janković i Žilić (2016) prema Zečević (2010)).

Također, nasilje ne mora uvijek biti jasno vidljivo kao funkcija neke radnje prema nekome drugome, već se ono može očitovati i u obliku zanemarivanja ili potpune indiferentnosti prema

nekoj osobi (primjerice majke ili oca prema djetetu) (Nedimović, Biro (2011); U: Janković i Žilić (2016)).

Česti rezultati nasilja bilo koje vrste su prema Državnoj strategiji za borbu protiv nasilja nad djecom 2007.godine, pojavljivanje psihičkih poremećaja i bolesti kod osoba koje su proživjele nasilje (depresija, bipolarni poremećaji, teška stanja nepovjerenja, anksioznosti, disocijativni poremećaji identiteta i slično), povlačenja u sebe i provođenje drugih štetnih ponašanja (konzumacije alkohola, droga i slično), kognitivni poremećaji (gubitak samopouzdanja, psihičko samoozljeđivanje – osjećaj manje vrijednosti, nepovjerenje) i naknadno kao posljednji i najgori dio, samoubojstvo (Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom (2007); U: Janković i Žilić (2016)).

3. Nasilje i odgojno-obrazovni sustav

Ne može se poreći činjenica kako se nasilje uočava u svim mogućim sferama ljudskog života. Kao što je u prethodnim poglavljima navedeno, ono se provlači kroz sve strukture ljudskog društva kao što su obiteljske zajednice, prijateljske zajednice, vjerske zajednice, poslovne zajednice pa tako i školske ili odgojno-obrazovne zajednice.

Odgojno-obrazovne zajednice su one zajednice koje čine ukupnost djece, učenika ili studenata neke odgojno-obrazovne ustanove zajedno sa svim djelatnicima tih ustanova od pedagoških radnika, ravnatelja, učitelja, profesora, psihologa i svih ostalih uključenih u provođenje obrazovanja i odgoja pojedine institucije.

Odgojno-obrazovni sustav je „skup svih ustanova koje djeluju u ostvarivanju odgojno-obrazovnih programa te u postizanju odgojno-obrazovnih zadaća i same svrhe odgajanja. Taj sustav obuhvaća školstvo pojedine zemlje sa svim školama: osnovnim, srednjim, višim i visokim, kao i općeobrazovnim, strukovnim i umjetničkim (normalnim i specijalnim) školama, koje su međusobno povezane u cjelinu. Kao širi pojam, odgojno-obrazovni sustav obuhvaća i druge odgojno-obrazovne ustanove: ustanove za predškolski odgoj, dječje, učeničke i studentske domove, posebne odgojne i odgojno-popravne domove, domove i zavode za specijalni odgoj, ustanove za obrazovanje odraslih i oblike obrazovanja odraslih. Odgojno-obrazovni sustav uključuje i društ. čimbenike koji nisu pedagoške ustanove, ali svojim programima i djelatnošću pridonose ostvarivanju društveno proklamirane odgojne svrhe te ciljeva i zadaća odgoja. To su kult. ustanove, kulturna i strukovna društva, udruge mladeži i

udruge koje potpomažu odgajanje“ (odgojno-obrazovni sustav, Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2022))².

3.1. Nasilje u školama – povijesni pregled

Nasilje je dugo godina bilo uobičajeni dio odgojno-obrazovnog sustava i primjenjivalo se od strane nastavnika prema učenicima kao svojevrsni način kontrole i održavanja „reda i mira“ kao i naglašavanja hijerarhijskog oblika unutar zajednice. Težilo se „preodgojiti“ djecu u poslušna odrasla bića koja će bez pogovora pratiti i odrađivati zadane zadatke dobivene od onih na višim pozicijama od njih. Roditelji su u to vrijeme čak i poticali nastavnike da vrše nasilne preodgojne metode kao što su klečanje na kukuruzu, kamenčićima, grahu, stajanje u ćošku, lupanje po prstima ravnalima, letvama ili sličnim alatom (Prema Martić, (2012)).

Zapisi o provođenju nasilja nad djecom u školama datiraju još iz 3.st.pr.Kr. kada je pisac Heronda u komediji „Učitelj“ opisao scenu u kojoj učitelj korbačem (kožnim bičem za konje) tuče učenika na zahtjev učenikove majke (Prema Martić, (2012)).

Philippe Aries, francuski povjesničar piše kako su u 16. i 17.st. učenici u Francuskoj dolazili na nastavu noseći razno oružje te budili strah ostalih učenika, nastavnika pa i građana. Filozof Michel de Montaigne koji je živio tijekom 16.stoljeća o školama piše: „To je prava tamnica zatočene omladine. Tamo ona postaje raspuštena jer je kažnjavaju prije nego što postane takva. ... Vremenom se situacija počela mijenjati, te su učenici počeli tući učitelje“ (Martić, (2012), str. 18).

Takva postupanja, koja bi danas nazvali nasiljem, takvima se tada nisu shvaćala. Osobe koje su provodile takve „disciplinske mjere“ smatrale su se ekvivalentom zubaru ili liječniku koji daju „gorak lijek“. Otpor prema nasilju te vrste javio se tek sredinom 18.st. u Francuskoj. Nasilje učenika prema nastavnicima i učenicima u ekstremnim slučajevima kao što su oružani sukobi u školama bili su „normalni“ u SAD-u dok su u Europi bili relativno nepoznat pojam. Prvi slučaj oružanog napada u Europi, zabilježen je u Finskoj gdje je četrnaestogodišnjak upucao dvoje učenika iz svoje srednje škole te tako počinje razvoj oružane agresivnosti u školama u cijelom svijetu s naglaskom na SAD radi loše kontrole prodaje vatrenih oružja (Martić, (2012)).

² odgojno-obrazovni sustav. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 4. 9. 2022. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44734>

Bitno je naglasiti kako se nasilje u prošlosti shvaćalo i odvijalo kao jedan od osnovnih životnih segmenata i nije se bježalo od njega, već suprotno, tražili su se razlozi za što većim nasiljem u kojemu su sudjelovali i nasilnici i pravosudni organi pa čak i ostali građani. Ne smije se zaboraviti da je mučenje bilo jedan od načina kažnjavanja zatvorenika sve do kraja 18. i početka 19.stoljeća te se ono smatralo normalnim i poželjnim. Razvijali su se razni alati za mučenje, pronalazili novi, tada „moderni“ načini ozljeđivanja i omalovažavanja okrivljenika, a takvi pristupi nisu zaobilazili ni ostale sfere društvenog života; ponovljeno: obiteljski, prijateljski, vjerski i školski. Michel Foucault u svom djelu „Nadzor i kazna“ iz 1975.godine obrađuje i prikazuje istinite zapise o provođenju mučenja okrivljenih za zlodjela.

Kratki prikaz jednog procesa mučenja iz 1757. (Foucault, 1994.):

„Damiens je 2. ožujka 1757. godine bio osuđen da „javno prizna svoj zločin pred glavnim vratima pariške katedrale“ kamo je trebao biti „odveden i odvezen na dvokolici, nag, samo u košulji, držeći užarenu voštanu baklju od dvije livre težine“; potom, „na rečenoj dvokolici, do trga Greve, te na stratištu koje će ondje biti podignuto, kliještima čupan za bradavice, mišice, bedra i listove, desna mu ruka, držeći nož kojim je počinio rečeno ubojstvo kralja, spržena zapaljenim sumporom, a na mjesta koja će biti čupana kliještima bačeno rastaljeno olovo, goruća smola, zajedno rastopljeni sumpor i vosak i tijelo zatim rastrgano i raskomadano konjima na četvoro i udovi i tijelo spaljeni u vatri, pretvoreni u pepeo i pepeo mu bačen u vjetar“ (Foucault, (1975.) Pieces originales et procedures du proces fait a Robert-Francois Damiens, 1757., sv.III, str. 372-374.; U: Foucault, (1994.), str. 3).

Prema citatu službenog dokumenta iz 1757.godine koji je Foucault uklopio u svoju knjigu „Nadzor i kazna“, može se jasno vidjeti način kažnjavanja 18.stoljeća koji je znatno utjecao na sve prisutne tom događaju jer su prema tadašnjim principima, mučenja bila od javne važnosti i njima su svjedočili svi građani tog područja uključujući i djecu koja su kasnije, prema prethodno navedenim teorijama u prvom poglavlju rada, vjerojatno preuzela i naučila se agresiji kao realnom „normalnom“ funkcioniranju društva te ga samostalno, na svoje vlastite načine, nastavila provoditi i u odrasloj dobi čime se krug nasilja nastavlja.

3.2. Nasilje u školama – nasilni učenici

Ono što danas karakterizira nasilje u školama, za razliku od povijesnih načina provedbe obrazovanja su: kriza obitelji i kriza društva³ koji proizlaze iz nekoliko nivoa društvenog konteksta:

- 1) Aktualni kontekst društva u dužem periodu tranzicije (raslojavanje društva, visoka stopa nezaposlenosti, siromaštva, nizak životni standard)
- 2) Globalni nivo (globalizacija)
- 3) Institucionalni nivo masmedijskog konteksta (prikazivanje nasilja na televiziji, internetu, novinama i slično) (Prema Martić (2012)).

Francuski sociolog Dumey iznosi tri oblika nasilja u školi (od strane učenika):

- 1) Oblici egzogenog nasilja
- 2) Nasilje u školama koje otkriva neki oblik „školske neciviliziranosti“
- 3) Oblici antiškolskog nasilja usmjereni protiv institucije uz manifestaciju nepovjerenja u školski poredak (Martić, (2012)).

Oblici egzogenog nasilja

U ovaj oblik nasilja spadaju delikventski pristupi u školi kao što su primjerice dječje provođenje „kazni“ prema drugoj djeci, krađe, svađe, tučnjave u školi, uništavanje vozila nastavnika i slično.

Nasilje u školama koje otkriva neki oblik „školske neciviliziranosti“

Ovaj oblik nasilja karakterizira održavanje „reda i mira“ u školskim ustanovama radi čega učenici pronalaze načine suprotstavljanja profesorima poticanjem na tučnjave, izražavanje neugodnih komentara profesorima, uvijek su spremi otići s nastave ili napraviti kakav „nered“ te vrlo lako gube kontrolu jer se izravno opiru načinu funkcioniranja odgojno-obrazovnih ustanova.

³ Nije isključivo da su navedene krize također bile uzrokom agresivnog pristupa u školama u prošlosti, no radi nemogućnosti potkrepljivanja te činjenice adekvatnim zapisima prijašnjih teoretičara, povjesničara i ostalih uključenih u proučavanje funkcioniranja historijskih načela, nije moguće potvrditi ili opovrgnuti hipotezu.

Oblici antiškolskog nasilja

Ovaj oblik nasilja se rađa iz nepovjerenja u školski sustav i usmjeren je direktno protiv škole kao ustanove. Učenici se protive konformističkom načinu funkcioniranja školstva i često su nazvani „buntovnicima“, „bitangama“, „glupima“ i „problematičnima“. Ti učenici se afirmiraju kroz stvaranje grupacija usmjerenih protiv nastavničkih funkcija, pokušavaju „svrgnuti nastavnike s vlasti“. Djeluju na način zastrašivanja profesora, provođenja raznih „protunastavničkih“ akcija i slično (Martić (2012)).

Nastavnikov autoritet je polazišna točka stvaranja otpora učenika prema nastavnicima te početak stvaranja raznih kontrakultura i supkultura koje su ostvarene kao „bijeg od autoriteta“. Martić (2012) naglašava kako je autoritet upravo ono što pokreće i kontinuirano stvara nasilje, bilo se pojedinac ili grupa borila protiv njega ili ga pojedinac ili grupa imala. Onaj nastavnik koji svoj autoritet shvaća kao oblik moći nad pojedincima, a ne kao priliku pokazivanja i učenja novih vrijednosti postaje sam po sebi nasilnik (Martić (2012)).

Nastavnik koji svoj autoritet temelji na znanju, komunikaciji, demokraciji i prihvaća učenike kao subjekte te im pomaže u rješavanju učeničkih zadataka kao i osobnih ili obiteljskih problema u suglasju s roditeljima može se smatrati kvalitetnim profesorom. On „prijateljski vodi“ učenike, pomaže im u samoostvarenju, pobuđuje motivaciju, povećava samopouzdanje, olakšava socijalizaciju i smanjuje otpor prema školi kao instituciji (Martić (2012)).

3.3. Nasilje u školama – nasilni nastavnici

„U prikazu nasilja u školama u 17 evropskih zemalja, samo u dva izvještaja spominje se nasilje nastavnika nad djecom.“ (Martić (2012), str. 124).

„U njemačkom izvještaju eksplicitno se kaže: „Istraživanje nasilja nastavnika nad učenicima nije u Njemačkoj moguće, zato što je autoritet koji mora da odobri takva istraživanja upravo autoritet nastavnika“ (Martić (2012), str. 124)

„U jednom od mnogih istraživanja u Republici Srpskoj (Savić i sar., 2005) čak 30% osnovaca i 15% srednjoškolaca reklo je da u njihovim školama ima fizičkog kažnjavanja od strane nastavnika. Takvom kažnjavanju prisustvovalo je 20% osnovnoškolaca i 7% srednjoškolaca. Fizičko kažnjavanje bilo je podjednako rasprostranjeno u gradskim, kao i seoskim školama. Drastične mjere od strane nastavnika rijetko imaju za posljedicu eliminisanje nasilja, a često ga upravo povećavaju, pružajući model i povećavajući jaz i nepovjerenje između učenika i nastavnika.“ (Martić (2012), str. 124)

3.4. Nasilje u školama – mjere za suzbijanje nasilja

Neminovna je činjenica da nasilja u školama ima. Što od strane učenika prema drugim učenicima, što od strane učenika prema nastavnicima, pa tako i nasilja nastavnika prema učenicima. Također se ne može poreći kako se nasilju teško može stati na kraj s obzirom da je ono dio ljudske povijesti još od samih početaka, no ono što se može pokušati je suzbijanje ili prevencija nasilja u školi.

Nažalost, iako bi svi uključeni u odgojno-obrazovni sustav trebali reagirati i suzbiti nasilje, to se rijetko kada događa, a kada se i događa ono se ne provodi na adekvatan način. Martić (2012) predlaže uvođenje edukacija, predavanja i ostalih vrsta osposobljavanja djelatnika škola, za uspješno rješavanje problema s nasiljem u ustanovama. On navodi kako istraživanja govore da se djelatnici odgojno-obrazovnog sustava vrlo slabo snalaze te kako u trenucima nasilja rijetko kada znaju što poduzeti. Isto tako, stariji nastavnici konstatiraju kako se ne snalaze u rješavanju problema s nasiljem, a i da se ne trude snalaziti se jer su navikli na nasilni način obrazovanja učenika, a i nasilne načine djelovanja učenika prema nastavnicima (Martić (2012)).

„Oni smatraju, (ispravno), da su u školu došli kao učitelji, a ne kao policajci“(Martić (2012), str. 129).

Prema priručniku Svjetske zdravstvene organizacije iz 2019. godine predlažu se sljedeći koncepti sprječavanja nasilja u školama, a nasilje na koje se odnosi je („zlostavljanje djece, vršnjačko nasilje, nasilje među mladima, nasilje među intimnim partnerima (ili u obitelji), seksualno nasilje, emocionalno ili psihičko nasilje i svjedočenje nasilju i tjelesno kažnjavanje“ (WHO (2019), str. 4):

- Obrazovne aktivnosti učenika i roditelja mogu spriječiti agresivnost kod djece
- Kvalificirani nastavnici mogu provoditi programe za sprječavanje nasilja
- Škole su idealna okruženja u kojima djeca mogu promijeniti neke štetne društvene i kulturne norme
- Nastavnici i ostalo osoblje dužni su štititi djecu za koju su odgovorni:

„Ta je dužnost opisana u članku 19. Konvencije o pravima djeteta (UN, 1989.), koju je ratificirala većina zemalja. U njemu se navodi:

Države stranke poduzet će sve potrebne zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere da zaštite dijete od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zlorab, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući

spolno zlostavljanje, dok o njemu brine roditelj(i), zakonski skrbnik(ci) ili neka druga odgovorna osoba kojoj je skrb djeteta povjerena. “ (WHO (2019), str. 3).

- „Razvoj vodstva, školskih politika i metoda koordinacije“
- „Prikupljanje podataka o nasilju i praćenje promjena tijekom vremena“
- „Sprječavanje nasilja aktivnostima u kurikulumu“
- „Rad s nastavnicima na vrijednostima i vjеровanjima i njihova obuka o pozitivnoj disciplini i upravljanju učionicom“
- „Reakcije na nasilje kada se ono dogodi“
- „Revizija i prilagodba školskih zgrada i dvorišta“
- „Uključivanje roditelja u aktivnosti sprječavanja nasilja“
- „Uključivanje zajednice u aktivnosti sprječavanja nasilja“
- „Ocjena aktivnosti sprječavanja nasilja i upotreba dokaza za ojačanje svojih pristupa“ (WHO (2019), str. 8-9).

Koordinacijski tim za sprječavanje nasilja treba se sastojati od „nastavnika, školskog osoblja, administrativnog osoblja, učenika, roditelja i ako je moguće članova zajednice“ (WHO (2019), str. 13)

Koordinacijski tim treba imenovati skupina koju predstavljaju, on se treba sastajati dva do tri puta mjesečno, trebaju transparentno objavljivati Opis zadataka. (WHO (2019)).

4. Istraživanje

Za potrebe ovog rada, provela sam kratko istraživanje u obliku dubinskog intervjua na temu naslova ovog rada: „Nasilje unutar visokoškolskog obrazovnog sustava“.

Istraživanje se bazira na proučavanju razumijevanja i/ili sudjelovanja u nasilju sveučilišnih profesora nad studentima. Istraživanje proučava je li nasilje uočeno, kakvo je ono te kako utječe na studente.

Uzorak ispitanika je nasumičan, broj ispitanika je 5, a oni su podijeljeni s obzirom na vrstu studijskog interesa (društvene znanosti (2), tehničke znanosti (1) te prirodne znanosti (2)). Dob ispitanika varira od 21.- 23.godine života, a po spolu su ispitani 2 muška i 3 ženska spola. Fakulteti koje pohađaju su Fakultet hrvatskih studija (2), Grafički fakultet (1), Agronomski

fakultet (1) i Prirodoslovno-matematički fakultet (1). Smjerova su: sociologija, komunikologija, grafički dizajn proizvoda, krajobrazna arhitektura i geografija.

Pitanja anketnog upitnika su podijeljena u 4 tematska bloka:

1. Tematski blok (Razumijevanje nasilja)
2. Tematski blok (Nasilje u okolini ispitanika)
3. Tematski blok (Razumijevanje pomoći pri nasilju)
4. Tematski blok (Povjerenje u tijela fakulteta zaslužna za prevenciju nasilja)

Trajanje intervjua je 40-50 minuta tijekom kojih je zabilježena dob, spol, godina studiranja, fakultet koji ispitanik pohađa i smjer zanimanja odabranog studija. Napravljen je prijepis prikupljenih podataka u Word obliku, odgovori ispitanika su također audio zabilježeni, njihov identitet je tajan što potvrđuje i informirani pristanak ispitanika.

Pitanja na koja su ispitanici odgovarali su:

1. Tematski blok (Razumijevanje nasilja)

- a) Kako biste opisali „nasilje“?
- b) Što sve podrazumijevate pod „nasilje“?
- c) Smatrate li da je u visokoškolskom obrazovnom sustavu više nasilja usmjerenog od studenata prema studentima ili profesora prema studentima ili studentima prema profesorima i obrazložite?
- d) Pogađa li vas više nasilje drugog studenta/prijatelja/poznanika i slično ili nasilje sveučilišnog profesora (ukoliko niste doživjeli to nasilje, kada bi se dogodilo što bi vas jače pogodilo)?

2. Tematski blok (Nasilje u okolini ispitanika)

- a) Jeste li ikada doživjeli nasilje u svojoj okolini, koje je vrste ono bilo i gdje?
- b) Jeste li čuli za neke tipove nasilja i koje?
- c) Ukoliko ste/biste svjedočili nasilju u svojoj okolini, kako ste/biste reagirali?

3. Tematski blok (Razumijevanje pomoći pri nasilju)

- a) Ukoliko se u vašoj okolini dogodi nasilna situacija, znate li kome se obratiti?
- b) Ukoliko se na vašem fakultetu dogodi nasilna situacija, kako biste reagirali?
- c) Ukoliko se na vašem fakultetu dogodi nasilna situacija, znate li kome se obratiti?

4. Tematski blok (Povjerenje u tijela fakulteta zaslužna za prevenciju nasilja)

- a) Vjerujete li tijelima fakulteta zasluženim za prevenciju nasilja u visokoškolskom obrazovnom sustavu i zašto?
- b) Biste li se obratili nadležnim tijelima fakulteta ukoliko dođe do nasilne situacije usmjerene prema vama?

4.1. Istraživanje – rezultati

1. Tematski blok (Razumijevanje nasilja)

- a) Svi ispitanici pokazali su da sadrže znanje o pojmu nasilja te su ga više/manje opisali onako kako je i predočeno u ovome radu. Nasilje u globalu opisuju kao nanošenje neke vrste štete od strane jačeg aktera prema slabijem akteru gdje slabiji akter ima manju mogućnost djelovanja na zaustavljanje nasilja. Većina ih je nasilje označila kao iskorištavanje moći.
- b) Svi ispitanici pokazali su da razumiju vrste nasilja koje su kategorizirali najčešće kao fizičko i psihičko (verbalno). Neki su spomenuli i seksualno nasilje (1) i neki su spomenuli fizičku štetu kao oblik nasilja (1).
- c) Svi ispitanici naglasili su kako je u visokoškolskom obrazovnom sustavu najviše nasilja usmjerenog od profesora prema studentima, nakon čega slijedi nasilje student-student, a tek onda student-profesor. Također, njih 4/5 reklo je kako su čuli ili prisustvovali nasilju sveučilišnog profesora nad studentima.
- d) Na pitanje „koje nasilje bi Vas više pogodilo – ono od strane profesora ili prijatelja“, njih 2/5 reklo je kako bi ih više povrijedilo nasilje prijatelja radi jačih emocionalnih veza s njima i manjeg očekivanja nasilja (što povlači tezu da očekuju od sveučilišnih profesora nasilje ili kada bi se ono dogodilo ne bi se previše začudili), dok je njih 3/5

rekli kako bi ih više povrijedilo nasilje sveučilišnog profesora i svi su iznijeli isti razlog, a to je nemogućnost obrane.

2. Tematski blok (Nasilje u okolini ispitanika)

- a) Svi ispitanici naveli su kako su doživjeli nasilje u svojoj okolini, a njih 4/5 doživjelo je nasilje na vlastitoj koži. Peti ispitanik je također doživio nasilje, no radi teškoća praktičnog definiranja nasilja, nije ga takvim okarakterizirao iako je ono po teorijskim konceptima potvrđeno. Prema navedenom, može se utvrditi da je svih 5/5 ispitanika doživjelo nasilje. Jedan ispitanik priznao je da je bio žrtva kontinuiranog nasilja tijekom ranijih godina života. Njih 3/5 doživjelo je fizičko nasilje, dok je ostalih dvoje doživjelo samo verbalno nasilje i kako kažu, najčešće u osnovnoj školi ili kroz neprimjerene komentare ostalih učenika i nastavnika kroz cjeloživotno obrazovanje (od osnovne škole do sada fakulteta, uključujući fakultet). Zanimljiva činjenica je kako njih 3/5 iako su naveli što je nasilje i dobro ga opisali, kroz razgovor, iako su govorili o nasilju, nisu ga takvim prepoznali već su ga više prikazali kao svojevrsnu „karakternu manu pojedinaca“. Ovakav pristup prikazuje kako iako je nasilje jasno određen negativan pristup prema pojedincu ili grupi sa svojim teorijama i definicijama, ono nije adekvatno društveno prepoznato u praktičnom procesu, pa je zato teško zamjeriti onima koji ne reagiraju na nasilje jer ga jednostavno, laički rečeno, ne vide, točnije ne prepoznaju.
- b) Svi ispitanici čuli su za tipove nasilja, a njih 4/5 diferenciraju dvije osnovne skupine: fizičko i verbalno, dok 1/5 radi diferencijaciju i na podskupine kao što su vršnjačko, obiteljsko, seksualno, kontinuirano, jednokratno i online nasilje.
- c) Svih 5 ispitanika reklo je kako bi reagirali u slučaju nasilne situacije. Ono što je zanimljivo je to što je 1/5 ispitanika reagirao i ponovio bi reakciju, ostalih 4/5 kažu kako nisu svjedočili, ali bi reagirali (iako su prethodno naveli situacije u kojima su imali mogućnost reakcije, ali nisu reagirali) te je zanimljivo kako 100% muškog ispitanog spola govori kako ne bi znali kako reagirati iako bi to željeli, dok 100% ženskog spola navodi da bi svakako reagiralo na bilo koji način.

3. Tematski blok (Razumijevanje pomoći pri nasilju)

a) 2/5 ispitanika zna kome bi se obratili i to bi bili: oni nadređeni nasilniku u slučaju nasilja na profesionalnom polju, policiji, zaštitnim službama (iako ne znaju koje su), socijalnim službama te kolegama uz isticanje kako bi se prvo konzultirali s kolegama prije ikakvog

djelovanja. 2/5 ispitanika ne zna uopće kome se obratiti i prva pomisao im je policija, no oboje naglašavaju kako se „nikada ne bi obratili policiji“ i kako „od njih nema koristi“. I 1/5 ispitanika bi se obratio osobama od povjerenja, a u profesionalnom okruženju ne zna kome bi se obratio, trebao bi istražiti i prisjeća se „plavog telefona“ od kojeg kako kaže, nema koristi.

b) Niti jedan ispitanik nije bio siguran u svoju reakciju, no njih 2/5 kažu kako bi reagirali samo ako bi ih žrtva to tražila, ukoliko bi nasilnik bio njihov kolega razgovorom bi ga pokušali urazumiti, a ukoliko bi kolega bio žrtva 1/5 ispitanika (s time da je taj 1/5 unutar onih koji bi reagirali samo na zamolbu žrtve) bi apsolutno pomogao i fizički i psihički. 1/5 ispitanika ne bi uopće reagirao i konzultirao bi se s kolegama. Dok 2/5 ispitanika kažu kako bi u svakoj situaciji reagirali ili „na licu mjesta“ ili bi se obratili nadležnima (Dekanu, Prodekanu), a 1/5 osoba unutar osoba koje bi svakako reagirale kaže da bi se obratio čak i medijima ukoliko dođe do potrebe.

c) Svih 5/5 ispitanika ne zna kome se obratiti u slučaju nasilne situacije na fakultetu. 1/5 ispitanika smatra da se treba obratiti studentskoj pravobraniteljici, ali to ne bi učinio. 1/5 ispitanika bi se obratio svima kome može i za koga zna da je dio fakulteta. 1/5 ispitanika bi se obratio centru za podršku studentima. 1/5 ispitanika nikako ne zna kome bi se obratio te naglašava kako bi trebao istražiti, te 1/5 ispitanika bi se obratio službi za studente ili pitao referadu ili profesora od povjerenja što mu je činiti.

4. Tematski blok (Povjerenje u tijela fakulteta zaslužna za prevenciju nasilja)

a) 2/5 ispitanika ne zna vjeruje li nadležnim tijelima fakulteta jer nisu bili u situaciji da im je njihova pomoć potrebna, ali naglašavaju da bi se više pouzdali u same sebe. 3/5 ispitanika ne vjeruje uopće tijelima fakulteta jer smatraju da ono ne može napraviti ništa, percipiraju ga kao instituciju i ne vjeruju joj, također naglašavaju kako je ta struktura fakulteta puna propusta u kako na kraju uvijek ispadne kriv student jer se na njega gleda kao na „nezadovoljnog krivca cijele situacije“ te smatraju kako krivac nikada ne bude adekvatno kažnjen pa nema ni svrhe ikome vjerovati.

b) 2/5 ispitanika se nikako ne bi obratilo nadležnim tijelima fakulteta ukoliko tamo dožive nasilje usmjereno prema sebi. 1/5 ispitanika bi se obratilo svakome kome može. 1/5 ispitanika bi se obratilo samo ako bi ih to nasilje ometalo u svakodnevnom životu te izrugivanje i omalovažavanje koje navodi da je doživio na fakultetu ne smatra nasiljem pa ga ne bi ni prijavio i 1/5 ispitanika bi prijavio nasilje samo ako bi bilo usmjereno prema njemu, ali ponovo ne zna kome bi ga prijavio.

4.2. Istraživanje – zaključak

Proučavajući odgovore ispitanika, kao i posljednje rezultate istraživanja zaključujem kako studenti općenito imaju velikih problema s praktičnim razumijevanjem nasilja. Točnije, velika većina njih, usudujem se reći svi, imaju teorijsko znanje o nasilju te njegovim vrstama, mogućim posljedicama i sličnim stavkama teoretiziranja nasilja, no u trenutku kada se ono nađe u svojoj prirodnoj formi prakticiranja, ne mogu ga prepoznati. S obzirom da teško prepoznaju nasilje, logično je da će teško i djelovati na njega te poduzeti neke korake prevencije ili zaustavljanja nasilja, bilo da se radi o nasilju kojemu svjedoče ili kojemu su sudionici. Zanimljivo je također kako se nitko ne bi obratio policiji u trenutku nasilja jer ih smatraju neadekvatnima, nesposobnima te ih na neki način karakteriziraju kao „privjesak“ društvenoj sigurnosti, a ne kao instituciju kojoj cilj i je zaštita i sigurnost građana Republike Hrvatske. Također je zanimljivo kako svi ispitanici imaju djelomično znanje o tijelima institucije fakulteta koja su osmišljena i sastavljena upravo da im pomognu, a još je zanimljivija činjenica kako veliki broj njih, iako znaju čemu služe te službe, pribjegavaju obratiti im se u slučaju potrebe. Činjenica, da bi svi željeli pomoći žrtvi, no zapravo, kada bi se našli u situaciji ne bi znali što poduzeti ili ne bi poduzeli ništa, naglašava opasnost od zataškavanja nasilja te njegovog rasta. Njihovi odgovori na postavljena pitanja prikazuju jednu od bitnih realnosti današnjice, a to je bijeg u vlastitu sigurnost nauštrb drugoga, smanjenje empatije kod društva i sve veće nepovjerenje u institucije (bilo opravdano ili ne). Također, s obzirom da su svi ispitanici akademski obrazovani građani, postavlja se još jedno pitanje: Je li povećanje obrazovanja i umjerenost ka što većoj racionalnosti jedan od temelja krize emocionalnosti i empatičnosti društva? Odgovor na pitanje, moći će se dobiti tek realizacijom ispitivanja neakademskih građana te usporedbom obiju istraživanja. Još jedno izrazito bitno pitanje je: Zašto ispitanici, koji, kako sami kažu, nisu sudjelovali ili svjedočili nasilju imaju toliko malo povjerenja u tijela za zaštitu i prevenciju nasilja ne samo u akademskoj sredini već i svakidašnjoj, društvenoj? Je li nepovjerenje proizlazi iz glasina o institucijama i njihovoj pristranosti ili nedjelotvornosti što svakodnevno možemo pročitati u medijima ili stvarnoj lošoj konstrukciji tih tijela koja najčešće samo bacaju teret pomoći na neka druga tijela unutar institucije gdje se žrtva neprestano dovodi u stanje dodatne nemoći radi funkcije „prebacivanja odgovornosti“? Još jedno od bitnih pitanja je: Što preostaje žrtvi kada uvidi sve ovo što su studenti tijekom istraživanja iznijeli? Dakle, što preostaje žrtvi nasilja nakon što institucije zakažu, policija ne odradi svoj posao, plavi telefon prestane dizati slušalicu, a osobe od povjerenja odluče pomoći tek onda kada ih se izravno zamoli, ako i tada? Čuđenja javnosti na situacije kao

što su samoubojstva radi nasilja prema prikupljenim podacima su neutemeljena jer jedino što je na kraju za očekivati od žrtve u bilo kojoj nasilnoj situaciji je da želi i bude stala na kraj agresiji na bilo koji mogući način koji će joj biti omogućen, pa makar to bilo i samoubojstvo. Tužna, realna i bolna istina koju svi moraju progutati je da ukoliko samo jedna osoba ne odluči učiniti sve da bi pomogla drugoj osobi u nasilnoj situaciji, žrtve nasilja više neće biti, a nasilnik i nasilje će se nastaviti na „svježem mesu“.

Zaključak

Nasilje je jedna od konstanti ljudskog društva te je kroz povijest prakticirano na mnogo različitih načina – od mučenja, preko normaliziranja obiteljskog i drugog nasilja do danas cyber bullinga, nasilje uvijek pronalazi načine kako se ostvariti. Razni teoretičari su postavljali različite teorijske koncepte proučavanja nasilja kroz proučavanje na psihoanalitičkoj osnovi, biološkoj osnovi, psihologijskoj osnovi te socijalnoj osnovi. Svako nasilje ima svoj početak i kraj, no nažalost ono je stalno ponavljajući krug društvene stvarnosti i pojavljuje se u raznim oblicima, bilo odmah primjetnim i jasnim, bilo sakrivenim i prešutnim. Nasilje su barem jednom u životu vršili svi sudionici društvenosti. Nekada prema drugima, nekada prema samima sebi bili toga svjesni ili ne. Neka su nasilja prisutnija od drugih, no to ne umanjuje njihovu važnost i potrebu za suzbijanjem. Potrebno je da društvo bude sinkronizirano u želji za sprječavanjem nasilja i da ono kontinuirano inzistira na njegovu sprječavanju. Iako su aktivne razne radionice, predavanja i slično čime se teži prekidu nasilja, moje istraživanje je pokazalo kako nedostaje praktičnosti u izučavanju sprječavanja nasilja. Ljudi prepoznaju samo one najteže oblike nasilja, a kada ih i prepoznaju, ne znaju što poduzeti. Smatram da bi tijela za prevenciju nasilja u svim institucijama trebala biti transparentnija, bolje i na više načina zaštititi žrtvu te se odreći silne birokracije koja ne dozvoljava rješavanje problema na vrijeme što kao posljedica prouzrokuje nepovjerenje, zataškavanje, „okretanje glave“ i slično. U obrazovnom sustavu bi trebalo češće i kvalitetnije provoditi inspekciju rada nastavnika, uvesti ocjenjivanje rada nastavnika u sve segmente obrazovanja te razviti posebna tijela koja neće biti vezana za odgojno-obrazovnu ustanovu kao samostalne institucije za provedbu provjere stanja nasilja u školama sa svih mogućih perspektiva, a pogotovo onih u kojoj su djeca izložena opetovanom nasilju nastavnika bez mogućnosti promjene. Na taj način bi se osigurala stabilnija struktura škola kao institucija i možda ojačalo vjerovanje u boljitak te uklonila stigma straha od priznavanja bivanja žrtvom nasilja. Smanjila bi se vjerojatnost seksualnog nasilja u školama te bi se uvođenjem otvorenog diskursa bez „tabu tema“ dozvolilo svima onima koji se osjećaju potlačeno da pronađu vlastito „ja“ i stanu na kraj nasilju koje više nije i nikada nije ni bilo „rijetka pojava“ već društvena činjenica.

Literatura

1. Alpeza, Žana (2018). *Prepreka ljudskom napretku – agresija*. Online članak
<https://www.mreza-mira.net/vijesti/kutak-za-aktivistice-i-aktiviste/prepreka-ljudskom-napretku-agresija/>
2. Foucault, Michel (1994). *Nadzor i kazna*. Zagreb: Informator, str. 3
3. Janković, J. i Žilić, M. (2016). Nasilje. *Socijalne teme : Časopis za pitanja socijalnog rada i srodnih znanosti, Vol. 1 No. 3*, Zagreb: Poticaj
4. Martić, V. M. (2012). Nasilje u školi. *Naučno-stručni časopis SVAROG br. 4, maj 2012.*, Banja Luka, str.117-127.
5. nasilje. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 22. 8. 2022.
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=43033>
6. odgojno-obrazovni sustav. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 4. 9. 2022.
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=44734>
7. Svjetska zdravstvena organizacija (2019). *Sprečavanje nasilja u školi: praktični priručnik*. Ženeva: Svjetska zdravstvena organizacija, str. 2-18